

Remissvar Ett ändamålsenligt samhällsskydd SOU 2024:48

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor och tjejer utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, pornografi, prostitution, sexuellt våld och trakasserier.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor och tjejer även drabbar barn som lever i våldets närhet. Vi vill därför synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor.

Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld.

Sammanfattande synpunkter

Många är de kvinnor och tjejer som kvinno- och tjejourerna möter har outplånliga erfarenheter av relationer där olika typer av våld och hot råder. Under 40 år har vi stöttat otaliga tjejer och kvinnor som varit utsatta och levt i en vardag där våld i olika former ständigt gjort sig påmint. Dessa brottsoffer har vi tagit emot och stöttat genom polisförhör, rättegångar, olika möten med myndigheter samt försökt att få dem återfå självkänsla och hopp om en framtid. Dessa kvinnor och tjejer blir ofta besvikna på rättsapparaten och samhället då man ofta inte tar deras oro och rädsla för framtida repressalier från gärningsmannen på allvar. Detta gäller även våld, hot och förtryck från ett gäng eller en familj.

Roks välkomnar ökat fokus på brottsoffrets situation och trygghet.

Villkorlig frigivning och frågor relaterade till fängelsestraff.

Att skärpning föreslås vad gäller utformandet av villkorlig frigivning välkomnar Roks. Att tidpunkten kan komma att skjutas upp anser vi vara av största vikt. Kvinnan behöver rådrum för att kunna hantera allt praktiskt och även påbörja läkningsprocessen. Att prövotiden efter den villkorliga frigivningen förlängs till två år ser vi som positivt.

Att förövaren deltar i återfallsförebyggande åtgärder eller program och följt föreskrifter och villkor anser vi inte vara av särskild relevans. Dessa förövare är ofta extremt manipulativa och vinnlägger sig om att vara samarbetsvilliga. De fall vi har kommit i kontakt med via våra jourer, där mannen medverkat i olika våldsförebyggande program, har inte visat positiva resultat i någon större utsträckning. Det saknas evidensbaserad statistik vad gäller positiva effekter för dessa förövaras deltagande i denna typ av behandling. Kvaliteten och utvärderingen av desamma ser vi också saknas. De män som utövar våld mot kvinnor och tjejer upphör sällan med dessa brott. Eftervåldet är något som kan fortsätta under mycket lång tid efter en separation. Hot, trakasserier, förföljande både digitalt och fysiskt och ekonomiskt obstruerande.

Roks vill även lyfta vikten av att rutiner för meddelande om eventuell villkorlig frigivning eller annan utslussning följs och ses över för att brottsoffret ska delges denna viktiga information. Enligt vår kännedom har detta emellanåt brutit med förödande konsekvenser.

Säkerhetsstraff- en ny tidsbestämd påföljd.

Roks välkomnar säkerhetsstraff då vi möter många kvinnor och tjejer som drabbats hårt, ibland även med dödlig utgång, av våld som saknar alla proportioner. Hela livssituationen består av fysiskt och psykiskt våld, hot om våld och olika trakasserier, ofta över lång tid. Att lämna en sådan relation kan innebära döden, det sista vapnet som mannen kan kontrollera situationen med. Vi ser att säkerhetsstraffet mycket väl skulle kunna tillämpas på de värsta förövarna, där både återfall och seriebrottslighet är legio.

Skärpta reaktioner under skyddstillsyn samt utökad användning av skyddstillsyn och fängelse.

Vi samtycker till utredningens förslag att skärpa villkoren under prövotiden. Vår erfarenhet säger också att tidsaspekten är väsentlig här.

Vistelseförbud.

Som ett led i fortsatt våld mot kvinnan, eftervåldet, ser vi ofta trakasserier i form av förföljande och annan olovlig övervakning. Nära hemmet, arbetsplatsen eller barnens skola eller annan plats. Vi har tidigare tillstyrkt förslaget om kontaktförbud avseende geografiskt utökade områden och även elektronisk kontroll i form av fotboja.

Vi ser att förslaget om ytterligare vistelseförbud trots allt skulle kunna tillämpas generellt, åtminstone i vissa fall. Grövre överträdelse bör absolut leda till fängelse.

Föreskrift om förbud att kontakta brottsoffret.

Viktigt för brottsoffret som utsatts för mäns våld är också att samhället reagerar mot det som skadar henne. Trakasserier i form av telefonsamtal, sms, mail eller förtal genom sociala medier är ofta förekommande. Vi anser att fortsatta försök till kontakter av denna typ är former av psykiskt våld med fortsatt otrygghet som följd. I vart fall ska denna typ av trakasserier vägas in i helhetsbilden. Man ska signalera att detta inte är acceptabelt.

En skärpt återfallsreglering.

Roks stödjer utredningens förslag att dels skärpa tillämpandet och att öka användandet.

Permission.

Vi menar att det är av största vikt att brottsoffret får avisering om hur, när och var eventuell permission medges. Otryggheten är stor och fara för liv kan finnas. Den så kallade kvalifikationstiden bör ses över ytterligare, vi anser att denna kan skärpas. Att förövaren deltar i olika återfallsförebyggande program ser vi inte som en garanti för att brottsoffret fredas.

Särskilda utslussningsåtgärder.

Då Kriminalvården redan idag är tungt belastad kan vi se att ytterligare arbetsuppgifter såsom förslag på lämpliga frigivningsförberedande åtgärder kan medföra en sämre kvalitet.

En ny verkställighetsform samt utökad möjlighet att avtjäna straffet i eget boende med elektronisk övervakning.

Förslaget ser vi inte adresserar fallet där förövaren och brottsoffret har gemensam bostadsadress.

Kvinnor och tjejer i gängkriminalitet.

Flickor och kvinnor som befinner sig i gängkriminalitet eller liknande löper stor risk för att sexuellt exploateras eller tvingas till brottsliga handlingar. Sexuella handlingar används som betalning av skulder eller del av droghandel. Kvinnorna kan redan leva inom prostitution eller har groomats in under förespeglning av en kärleksrelation. Kvinnorna används sedan i sexuella syften och kan även utföra kriminella handlingar såsom agera kurir eller förvara droger och vapen. Detta fenomen är välkänt sedan tidigare inom till exempel MC-gängen.

Samtidigt som man utför kriminella handlingar kan kvinnorna själva vara brottsoffer, genom olika digitala och fysiska övergrepp. Det höga våldskapitalet inom gängen innebär att benägenheten att anmäla och att våga lämna är ytterst liten.

I detta ärende har vice ordförande Adine Samadi beslutat. Katja Åsbäck von Meyburg varit föredragande.

Stockholm den 10 november 2024

Adine Samadi
vice ordförande Roks